

УДК 615.32:582.883.4

**РОЗРОБКА ТА ОБГРУНТУВАННЯ СКЛАДУ ЗБОРУ
ДЛЯ ЛІКУВАННЯ АКНЕ**

Омельченко З.І., Кисличенко В.С., Бурлака І.С.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

Акне – одне з найбільш частих хронічних запальних захворювань шкіри, яке пов'язане з гіперплазією сальних залоз і надлишком себуму. І хоча акне не є небезпечним для життя станом, воно призводить до розвитку негативних наслідків – рубців на шкірі і моральних «шрамів», іноді на все життя.

Виділяють чотири основні фактори в етіології захворювання: фолікулярний гіперкератоз; збільшення кількості бактерій *Propionibacterium acnes* і продуктів її життєдіяльності; зміни у продукції шкіряного жиру і запалення. В механізмі розвитку захворювання основна роль відводиться себореї, яка знижує бактерицидний ефект шкіряного жиру і призводить до активізації коккової флори. Фактори, які призводять до появи вугрів, погіршення клінічного перебігу і розвитку ускладнень: недостатній або неправильний догляд за шкірою, нерегулярне або неправильне її очищення, що сприяє закупорці протоків сальних залоз та їх інфікуванню; зловживання жирною їжею, молоком та рядом інших продуктів харчування, які ведуть до гіперпродукції секрету сальних залоз; самолікування (видавлювання вугрів), особливо в антисанітарних умовах, що призводить до приєднання стафілококкової та стрептококкової бактеріальної інфекції [5].

Виділяють три ступені важкості протікання акне: легкий, середній і важкий. Легкий ступінь потребує застосування тільки місцевої терапії, при середньому ступені поєднуються зовнішня і загальна терапія, при важкому ступені акцент робиться на загальному лікуванні. При визначенні ступеня важкості процесу враховують наступні критерії: розповсюдженість, глибину процесу, його вплив на психоемоційний стан, формування рубців. Лікування тривале і вимагає витримки. На Всесвітньому конгресі з дерматології розроблені рекомендації і алгоритм патогенетичного лікування різних форм акне.

Згідно статистичним даним, в усьому світі близько 85 % молодих людей у віці 12-25 років стикаються з вугровою хворобою різного ступеня, при цьому 42,5 % чоловіків і 50,9 % жінок продовжують страждати від неї і в надалі. Спадковість до акне складає майже 80 % при першому ступені рідства, а у людей з обтяженим родинним анамнезом відмічається більш важке протікання захворювання. Ця хвороба має тенденцію до поширення, тому актуальним є розробка та створення нових субстанцій, препаратів для лікування акне.

Метою нашої роботи була розробка науково обгрунтованого складу збору для застосування в косметичці при лікуванні акне.

Клінічна картина різноманітна, з безперервним багаторічним перебігом процесу. Клінічно спостерігається різноманітність елементів висипки, що локалізується на шкірі обличчя, верхній половині грудей і спини, де розташовуються найбільші сальні залози. Запропоновано також виділяти такі

клінічні форми вугрової хвороби: комедонна, папульозна, пустульозна, ущільнена, кулеподібна, абсцедуюча, флегмонозна, атероматозна, фульмінантна, блискавична.

Як показує практика, найкращий результат дає комплексний підхід у лікуванні акне. Початкове лікування повинно бути направлено на очищення не тільки шкіри, а й усього організму. Зовнішньо можна використовувати різні композиції ефірних олій, які виявляють не тільки антисептичну дію, але й сприяють заживленню або виникненню нових здорових клітин шкіри (олія чайного дерева, олія бергамоту, олія лимону, олія шавлії, олія евкаліпту). Олія бергамоту окрім антисептичної і в'язучої дії, є також ефективним антидепресантом, вживаючи її можна впливати на емоційний стан хворого. Однак потрібно не перестаратися в застосуванні цієї олії, тому що вона має фотосенсибілізуючу дію. Олії потрібно застосовувати на основі з жирної олії, наприклад виноградних кісточок, яка також виявляє в'язучу дію, окрім цього їх можна домішувати в креми для регулярної обробки уражених місць або в тонізуючі лосьони. Можливо також очищати шкіру за допомогою настоїв ЛРС, наприклад бузини чорної (*Sambucus nigra*), лаванди (*Lavandula vera*) або нагідків (*Calendula officinalis*).

Однак, головним чином, лікарські форми з ЛРС використовують внутрішньо. Лопух (*Arctium lappa*): це потужний очищувач організму, який сприяє видаленню зі шкіри шкідливих речовин шляхом кровотоку і одночасно допомагаючий доставці поживних речовин до шкіри тим же шляхом. Корені лопуха є більш сильним засобом, ніж листя. Починають з прийому 3 ст. л. відвару – 3 рази на день, так як на початку нездужання може посилюватися і шкіра стане виглядати ще гірше. Ехінацеї види (*Echinacea angustifolia* або *E. purpurea*) – універсальний засіб для стимуляції імунної системи, посилює супротив організму до інфекції та прискорює реакцію на неї. Нагідки (*Calendula officinalis*) при використанні збуджує процес знезараження тканин. Кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*): корені особливо корисні для підсилення процесу знезараження печінки, а також як м'який послаблюючий засіб, який зменшує навантаження на шкіру як на орган виділення. Конюшина лугова (*Trifolium pratense*): це ще один потужний очисник крові і тканин. Для боротьби з акне використовують настої з трав, які виявляють протизапальну дію. Найчастіше застосовують квітки ромашки лікарської (чинить антисептичну, протизапальну, антибактеріальну дію) і квітки нагідок (виявляють бактерицидну дію по відношенню до стафілококів та стрептококів), також листя берези, траву чистотілу, листя м'яти, кропиви та ін. Соки багатьох рослин і плодів містять корисні речовини, які допомагають помітно покращити стан шкіри. Наприклад, можна застосовувати огірок. Свіжим соком огірка рекомендується протирати обличчя, а також робити з нього примочки. А якщо приймати його по 3 ст. л. перед прийомом їжі, то це допоможе омолодити організм. А ще на uszkodжені ділянки шкіри можна наносити сок плодів калини – він виявляє виражену протизапальну дію. Листя кропиви також показано застосовувати при вугровій хворобі, так як вони виявляють кровоочисну дію [1,2,3].

Застосовуючи ЛРС і фармакотерапевтичні засоби в комплексному лікуванні акне, необхідно пам'ятати про дієту. Дуже важливо обмежити в харчовому раціоні кількість солодкої, жирної їжі, кофе, чаю і збільшити кількість овочів і фруктів, продуктів з цільних зерен, білкових продуктів з низьким вмістом жиру. Іноді на деякий час корисно зменшити кількість молочних продуктів, особливо молока і сирів. Важливо вживати багато рідини, але це повинні бути негазовані напої або соки. Обмежити вживання алкоголю.

Для очищення шкіри корисна стимуляція кровообігу (самомасаж). Необхідно надати шкірі більше можливості дихати: носити одяг тільки з натурального волокна та приділяти постійну увагу гігієні тіла. Корисно загорати, але будьте обережні, не перебувайте під сонцем дуже довго і застосовуйте заходи захисту від сонячних опіків. Додавши до дієти з самого початку лікування вітаміни і мінеральні речовини, можливо прискорите процеси очищення і заживлення шкіри; дуже важливі для шкіри вітаміни А (близько 2500 од. в день), групи В і С (до 300 мг щодня), а з мінеральних речовин найголовнішим є цинк (до 15 мг в день). Нещодавно було виявлено, що в ряді випадків корисно застосовувати масло енотери дворічної до 1500 мг щодня. Трав'яні збори для лікування акне являють собою суміш лікарської рослинної сировини, користь від застосування яких направлена на живлення та покращення стану шкіри, на боротьбу з вуграми завдяки вираженій протизапальній, антиалергічній та дезінтоксикаційній дії [3].

Нами було проведено аналіз фітозасобів та зборів з ЛРС для лікування акне [1,2,3]. Вивчивши компоненти зборів та опираючись на дані літератури, нами був запропонований шестикомпонентний збір, до складу якого входили: кропиви дводомної листя (20,0), берези листя (20), ромашки лікарської квітки (20), звіробою трава (10), шавлії листя (15), нагідок квітки (15).

Спосіб приготування: Збір готували відповідно вимогам ДФУ [4]. Подрібнювали компоненти збору та змішували їх на білому аркуші. Спочатку змішували рослинну сировину прописану в меншій кількості, потім додавали сировину, прописану в більшій кількості. Готовий збір просіювали крізь сито з діаметром отворів 0,5 см.

Кропиви листя – натуральний полівітамінний комплекс, який виявляє загальнозміцнюючу дію за наявності значної кількості хлорофілу, який, як встановлено експериментально, виявляє стимулюючу, тонізуючу, жовчогінну дію, активізує основний обмін речовин, нормалізує ліпідний обмін речовин, сприяє підвищенню вмісту гемоглобіну та збільшенню кількості еритроцитів, стимулює грануляцію та епітелізацію уражених тканин, підвищує тонус організму. Широко застосовують препарати з кропиви дводомної і жалкої в дерматології й косметичі [1,2,3].

Листя берези містять ефірну олію, до складу якої входять бетулен, бетулол, бетуленолова кислота; смолисті речовини; аскорбінову кислоту, каротиноїди, тритерпенові спирти, речовини кумаринової природи, флавоноїди, стерини, дубильні речовини, сапоніни. Листя берези застосовують в якості діуретичних, адаптогенних, тонізуючих, загальнозміцнюючих, імуномодулюючих,

протиалергійних, дезінтоксикаційних засобів, при різних глистяних інвазіях, за наявності лямблій [1,2,3].

Ефірна олія ромашки лікарської квіток і її компоненти надають дезінфікуючу, протизапальну, знеболюючу, потогінну дію, а також пригнічують процеси бродіння в кишечнику. Азулен і його похідні мають протиалергічні властивості, прискорюють процеси регенерації і загоєння тканин [1,2,3].

Звіробой трава знімає спазми кровоносних судин, поліпшує венозний кровообіг і кровопостачання деяких внутрішніх органів, її застосовують при порушеннях периферичного кровообігу з явищами застою, при мікроциркуляторних розладах, при розладах нервової системи в якості нейротропних засобів [1,2,3].

Шавлії листя виявляє протизапальну, знеболюючу, спазмолітичну, сечогінну і потогінну дію, підвищує артеріальний тиск, посилює мікроциркуляцію судин, нормалізує травлення, знімає коліки, сприяє нормалізації гормонального фону у жінок, підвищує імунітет, відновлює охриплий голос [1,2,3].

З метою ідентифікації компонентів розробленого збору нами було проведено його морфолого-анатомічне вивчення згідно вимог Державної фармакопеї України [4].

Висновки. Узагальнені літературні дані щодо арсеналу лікарських препаратів для лікування акне, їх фармакологічну дію, основні напрямки фітотерапії.

Розроблено і науково обгрунтовано склад збору для лікування акне. Розроблено спосіб приготування та спосіб застосування збору; проведено морфолого-анатомічне вивчення 6 видів рослинної сировини, що входить до складу збору з визначенням основних морфолого-анатомічних діагностичних ознак.

Список літератури

1. Барабанов Е.И. Атлас по ботанике. Анатомия, морфология и систематика высших растений / Е.И Барабанов. – М.: МИА, 2013. – 168 с.
2. Безкоровайная О.И. Лекарственные травы в медицине / О.И. Безкоровайная, И.И. Терещенкова. – Х.: Факт, 2012. – 479 с.
3. Булаев В.М. Безопасность и эффективность лекарственных растений: учеб. пособ. – 2-е изд. / В.М. Булаев. – М. : Практическая медицина, 2013. – 272 с.
4. Державна Фармакопея України : в 3 т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». – 2-е вид. – Харків: Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2014. – Т. 3. – 732 с.
5. Allen B. Various parameters for grading acne vulgaric / B. Allen, J. Smith // Arch. Dermatol. – 2012. – Vol. 118. – P. 23-27.